Свјетски дан заштите животне средине – 5. јуни 2022. год.

Предвођен Програмом Уједињених нација за животну средину (UNEP) овај дан је израстао у највећу глобалну платформу за ширење човјекове околине. Славе га милиони људи широм свијета, а домаћин је Шведска. „**Само једна земља**“ слоган је кампање, са фокусом на **„Живјети одрживо у хармонији са природом“.**

Шта је еколошки отисак?

Еколошки отисак је буџет коју израчунава Global Footprint Network и користи се за одређивање утицаја који људи имају на животну средину у датом мјесту или земљи. Еколошки отисак мјери природне ресурсе које људи троше у околини кроз активности као што су шумарство, пољопривреда, риболов, рударство и производња. Поготово када се узму у обзир комплементарне мјере, као што је биокапацитет, еколошки отисак може помоћи појединцима да схвате свој утицај на планету; усмјеравају земље у побољшању одрживости и благостања и информишу локалне лидере о додјели средстава за јавне пројекте. Еколошки отисак се обично користи уз још једну метрику, биокапацитет, за успостављање система еколошког рачуноводства заснованог на понуди и потражњи. Понуда природних ресурса (биокапацитет) се уређује са потражњом за тим ресурсима (отисак) како би се утврдило да ли је околина способна да одржи тренутни ниво потрошње ресурса. По правилу, и еколошки отисак и биокапацитет се изражавају у вриједностима "по глави становника".

Еколошки отисак, биокапацитет и резерва биокапацитета

Да би се измјерио прави утицај еколошког отиска земље, он се мора упоредити са биокапацитетом, који покрива страну понуде у једначини. Ако еколошки отисак одређене популације премашује њен биокапацитет, та популација има еколошки дефицит. То може довести до несташице ресурса (укључујући основне као што су храна и склониште), виших цијена и високог нивоа загађења ваздуха, воде и тла. Супротно томе, ако биокапацитет дате популације премашује њен еколошки отисак, она има еколошку резерву. Стога је одржавање еколошког отиска који је мањи од биокапацитета неопходан услов за одрживост човјечанства. Еколошки отисак се често одузима од биокапацитета да би се одредила "резерва биокапацитета" животне средине, која приказује поређење понуде и потражње као један број. Позитивна резерва биокапацитета значи да човјекова околина производи или обнавља ресурсе брже него што их људи тренутно троше. Негативна резерва значи да људи користе ресурсе брже него што их околина може напунити. Еколошки отици, биокапацитет и резерве биокапацитета увелико варирају међу земљама. Отисак земље и биокапацитет зависи од неколико фактора укључујући њену географију, величину становништва, политику заштите животне средине и ниво развоја. Високо развијене земље и земље с високим дохотком обично имају већи еколошки отисак од земаља с ниским дохотком или најмање развијених земаља, које често имају мање индустрије и мању популацију. Међутим, многе земље у развоју сагоријевају огромне количине фосилних горива, које често углавном доприносе еколошком отиску. Мања површина земљишта (која смањује биокапацитет) и велика популација (која повећава потрошњу), могу бити додатни фактор. Такође, могуће је да високоразвијене земље остваре позитивну резерву биокапацитета, попут Канаде и Финске које су у првих 10, а додатно еколошки прихватљиве Данске и Швајцарске.

Топ 10 земаља с највећим резервом биокапацитета (у глобалних хектара по особи, (gha/st) 2017.)	
Суринам — 80,87 Гвајана — 63,98 Габон — 19.28 Боливија — 12,41 Конго (Реп. оф) — 7,87 Канада — 6,90	Парагвај — 6,74 Финска — 6,61 Централноафричка Република — 6,35 Бразил — 5,80

Просјечни свјетски еколошки отисак износио је 2,77 глобалних хектара по особи (укупно 12 милијарди) у 2017., с просјечним биокапацитетом од 1,60 глобалних хектара. Табела приказује стање у БиХ, 2017.

Држава	Еколошки отисак (по глави становника)	Биокапацитет (по глави становника)	2022 Популација
Босна и Херцеговина	3.49	1.77	3,249,317

Више можете прочитати на*: https://worldpopulationreview.com/country-rankings/ecological-footprint-by-country*

Буџет за 2017. год. упућује на глобални дефицит од 1,17 gha/st, или резерву биокапацитета од -1,17, што значи да људска потрошња природних ресурса тренутно надмашује способност Земље да допуни те ресурсе.

Припремила: Dr sc.med. Душанка Данојевић, спец. хигијене и здравствене екологије